

Osztálybeszámoló az MTA Biológiai Tudományok Osztálya 2018. évi tevékenységéről

1. A tudományos osztály tisztségviselői:

Osztályelnök: Fésüs László, az MTA rendes tagja

Osztályelnök-helyettes: Erdei Anna, az MTA rendes tagja

2. A tudományos osztály létszáma:

Akadémikus: 30 rendes tag, 6 levelező tag, 26 külső tag, 40 tiszteleti tag

Közgyűlési képviselő: 18

Tanácskozási jogú tag: 14

Állandó meghívott: 6

3. A tudományos osztályhoz tartozó köztestületi tagok létszáma:

Akadémikus: 30 rendes tag, 6 levelező tag, 26 külső tag, 40 tiszteleti tag

Tudomány és MTA doktora: 288

Kandidátus: 229

PhD: 837

4. A tudományos osztályhoz tartozó tudományos, doktori és állandó bizottságok:

Diverzitásbiológiai Tudományos Bizottság, Molekulárisbiológiai, Genetikai és Sejtbiológiai Tudományos Bizottság, Neurobiológiai Tudományos Bizottság, Ökológiai Tudományos Bizottság, Antropológiai Osztályközi Tudományos Bizottság, Biofizikai Osztályközi Tudományos Bizottság, Mikrobiológiai Osztályközi Tudományos Bizottság, Immunológiai Osztályközi Tudományos Bizottság, Bioinformatikai Osztályközi Állandó Bizottság, Környezet és Egészség Osztályközi Állandó bizottság

Az osztály közreműködőként részt vesz az Állatkísérleti Osztályközi Állandó Bizottság, a Demográfiai Osztályközi Állandó Bizottság, a Magyar Nyelvi Osztályközi Állandó Bizottság és a Tudomány- és Technikatörténeti Osztályközi Állandó Bizottság munkájában.

5. A tudományos osztály testületi munkája, ülései (időpont, helyszín, napirend, határozatok):

ld. külön melléklet.

6. A tudományos osztály 2018. évi legfontosabb rendezvényei rövid leírással (cím, időpont, helyszín, rövid szakmai értékelés, a program társadalmi hatásai, visszajelzések pl. sajtó, a látogatottsági adatok):

2018.február 20. **Lányi Béla Tudományos Nap - akkreditált továbbképzés**

Az Országos Közegészségügyi Intézet Klinikai és Járványügyi Mikrobiológiai Igazgatósága, a Mikrobiológiai Osztályközi Tudományos Bizottság és a Magyar Mikrobiológiai Társaság közös rendezvénye (Simmelweis Egyetem Nagyvárad téri Elméleti Tömb)

2018. március 28-29. **Fiatal Biotechnológusok III. Országos Konferenciája (FIBOK)**

Az MTA Agrártudományok Osztálya Mezőgazdasági Biotechnológiai Tudományos Bizottsága, az MTA Biológiai Tudományok Osztálya Mikrobiológiai Osztályközi Tudományos Bizottsága és az MTA Kémiai Tudományok Osztálya Biomérnöki Munkabizottsága közös szervezése (ELTE TTK)

2018. április 10. **Virologiai Nap - akkreditált továbbképzés**

Az Országos Közegészségügyi Intézet Klinikai és Járványügyi Mikrobiológiai Igazgatósága, az MTA Biológiai Tudományok Osztályának Mikrobiológiai Osztályközi Tudományos Bizottsága és a Magyar Mikrobiológiai Társaság közös rendezvénye OKI Fodor József Terem

2018. április 20. **International Symposium** in honor of Balázs Sarkadi and András Váradi

Az MTA Biológiai Tudományok Osztálya és az MTA Természettudományi Kutatóközpont közös rendezvénye (MTA TTK)

2018. április 25. A Mikrobiológiai Osztályközi Tudományos Bizottság és a Magyar Mikrobiológiai Társaság tudományos ülése **„Semmelweis jelentősége a baktériumok megismerése előtti korban”** címmel (MTA Székház Nagyterem).

2018. április 26. A középiskolásoknak szóló **Immunológia Napja** rendezvény. Az ez évi téma a terhesség. Lehet-e idegen a saját gyermek? - a terhesség immunológiai vonatkozásai és hasonló kérdésekről kaphattak közérthető tájékoztatást a diákok. Immár hagyománnyá vált, hogy az előadónappal egybekötve a diákoknak bemutatásra kerül az MTA Székháza, egy rövid, a Székház történetét bemutató előadással. Ebben segítséget nyújtottak a Rendezvényszolgálat és a Művészeti Gyűjtemény munkatársai. Az Immunológiai Osztályközi Tudományos Bizottság és a Magyar Immunológiai Társaság közös rendezvénye (MTA Székház Nagyterem, Díszterem).

2018.május 31. **A magyar roma populáció egészségügyi, szociális és társadalmi jellemzői és a felzárkóztatás lehetőségei** - Az MTA Környezet és Egészség Osztályközi Állandó Bizottság és a Megelőző Orvostudományi Bizottság közös tudományos ülése (Budapest Fővárosi XV. kerületi Polgármesteri Hivatal)

2018. június 1. Az MTA több éves Vízprogramja keretében az Ökológiai Kutatóközpont **„Víz napot”** szervezett az MTA titkárságával karöltve, "street science" formában, számos kiállítóval, pl. a tantárgy-pedagógiai program sok résztvevőjével, előadásokkal, filmklubbal, stb. (MTA Székház)

2018. szeptember 13. **A kórházi fertőzésekről Semmelweis emlékévében** c. tudományos ülés- Az MTA Biológiai Tudományok Osztálya, a Mikrobiológiai Osztályközi Tudományos Bizottság, a Magyar Mikrobiológiai Társaság és az American Society for Microbiology közös tudományos ülése (MTA Székház Felolvasóterem)

A Magyar Tudomány Ünnepe rendezvénysorozat - az idei hívószó: „*Határtalan tudomány*”. Az előadások a Mátyás király emlékévé és a Semmelweis emlékévé keretében szerveződtek.

2018. november 6. **A bennünk élő mikrovilág** - Vértessy Beáta, az MTA doktora előadása, akinek kutatási területe - nem kódoló szekvenciák, mikro RNS-ek különlegessége, genom metabolizmus és DNS-hibajavítás - világszerte nagy figyelmet kapott az utóbbi időben. Előadásának középpontjában a mikroorganizmusok állnak. A mikrobák sokszínűsége az evolúciós kincsesládák meghatározó részei, megismerésük és kihasználásuk napjaink kiemelkedő célja az orvosbiológia és a biotechnológia területén egyaránt.
(MTA Székház Díszterem)

2018. november 6. **Botanikai és zoológiai kutatások épített környezetünkben** – A Biológiai Tudományok Osztálya tudományos ülése- Több szekcióban (ízeltlábúak, madarak, emlősök, botanika) hangzottak el specifikus, szakterületi előadások.
(MTA Székház, Kisterem)

2018. november 10. **MEDInPROT Fehérjetudományi Kiválósági Együttműködési Program** –A Biológiai Tudományok Osztálya és a Kémiai Tudományok Osztálya közös rendezvénye
(ELTE TTK Eötvös Terem)

2018. november 12. **Molekuláris biodiverzitás: taxonómia, filogenetika és filogeográfia a Magyar Tudomány Ünnepe** – A Diverzitásbiológiai Tudományos Bizottság rendezvénye
A növények evolúciója az európai alpin hegységrendszerben, az európai növényfajok filogeográfiai jellemzői, a kémiai diverzitás és a gyógynövénykutatások- és még számos figyelemre méltó előadás hangzott el a tudományos ülésen.
(MTA Székház Felolvasóterem)

2018. november 13. **Mesterséges szövetek és szervek őssejtekből** – a regenerációs orvoslás lehetőségei –Dinnyés András, az MTA doktora előadása, aki az állatbiotechnológia szakterületének világszerte elismert, kiváló ismerője. Mit adhatnak nekünk az őssejtek? Gyógyíthatóvá válhat-e segítségükkel a gerincvelő-szakadás vagy a Parkinson-kór? A tudományünnepi előadáson ezek is szóba kerültek.
(MTA Székház Díszterem)

2018. november 16. **Hálózatok tanulása és döntéshozatali mechanizmusai** – Csermely Péter akadémikus előadása -Mit kell tennünk ahhoz, hogy jó döntéseket hozzunk? Hogyan tanulhatunk el valamit az évmilliárdok során optimalizálódott biológiai rendszerektől a jó döntések terén? Csermely Péter előadásában arra hozott meggyőző példákat, hogy ezek a rendszerek mind kétféle, egymástól markánsan különböző választ adnak akkor, ha a komplex rendszer egy visszatérő, ismétlődő, ismert helyzetbe kerül, vagy ha a komplex rendszer egy új helyzetre kell, hogy választ találjon. Az előadás számos olyan életviteli tanáccsal is szolgált, amely segít a jó döntések meghozatalában.
(MTA Székház Díszterem)

2018. november 16. **A Magyar Bioinformatikai Társaság rendezvénye**
MTA TTK

7. A tudományos osztály díjai (2018. évi díjak és nyertesek):

Az idei évben első alkalommal került átadásra a **Jermy Tibor díj**. Jermy Tibor akadémikus végrendeletében foglaltaknak megfelelően a díj olyan biológus egyetemi hallgatók és kutatók számára adható, akik elsősorban az elméleti és az alkalmazott zoológia területén végzik kutatási tevékenységüket.

A díjazottak:

Koczor Sándor, az MTA Agrártudományi Kutatóközpont Növényvédelmi Intézet Alkalmazott Kémiai Ökológiai Osztályának tudományos főmunkatársa.

Németh Tamás, a Magyar Természettudományi Múzeum segédmuzeológusa, a Szent István Egyetem Mezőgazdaság- és Környezettudományi Karának első éves MSc-hallgatója.

Szivák Ildikó, az MTA Ökológiai Kutatóközpont Balatoni Limnológiai Intézet tudományos munkatársa.

A **dr. Zólyomi Bálintné Barna Piroska Alapítvány** kuratóriumi elnöki teendőit Fekete Gábor akadémikus halála miatt átvette Molnár Zsolt, MTA doktora (*MTA Ökológiai Kutatóközpont*). A Fővárosi Törvényszék határozata értelmében a módosítások ez évben hatályossá váltak.

8. A tudományos osztály tagjainak elismerései 2018-ban (díjak, kitüntetések, kinevezések):

Kondorosi Éva akadémikus kapta idén a kémiai ökológia területén a Balzan-díjat. Az elismerést a pillangósvirágúak és a velük szimbiózisban élő nitrogénkötő baktériumok közötti kapcsolat molekuláris biológiájának feltárásáért ítélték oda az MTA Szegedi Biológiai Kutatóközpont kutatóprofesszorának, aki emellett az Európai Kutatási Tanács élettudományi alelnöke.

Erdei Anna akadémikust elnökévé választotta a Kutatócsoportok Tudományos Tanácsadó Testülete.

Nusser Zoltán akadémikus immár a második alkalommal nyerte el az Európai Kutatási Tanács Advanced Grantjét.

Nagy László akadémikus az EMBO Council tagja lett.

A március 15-i ünnepségek alkalmával Széchenyi-díjat kapott **Varga Zoltán, a biológiai tudomány doktora és Pósfai György, az MTA doktora.**

Az idei Akadémiai Díj elismerés kitüntetettje **Acsády László, az MTA doktora.**

A Magyar Tudomány Ünnepe rendezvénysorozat keretében Eötvös József-koszorú díjat kapott **Herodek Sándor, a biológiai tudomány doktora**, az MTA Balatoni Limnológiai Kutatóintézet nyugalmazott igazgatója, a „Balaton megmentője”.

Podani János akadémikust a Magyar Ökológiáért emlékérem kitüntetésben részesítette a Magyar Ökológusok Tudományos Egyesülete. A díjjal a MÖTE az ökológia tudományában kiemelkedő tevékenységet nyújtó, az ökológiáért hosszú idő óta fáradozó kollégát tüntette ki.

Haracska Lajos, az MTA doktora Szent-Györgyi Talentum Díjat kapott a karcinogenezis témakörében végzett kutatásaiért.

Az osztályhoz tartozó kutatóintézetek több helyén tisztújításra került sor, részben új kinevezésekkel, részben a korábbi mandátum megerősítésével.

2018. január elsejétől az MTA Szegedi Biológiai Kutatóközpont új kinevezett főigazgatója **Nagy Ferenc akadémikus**.

2019. január elsejétől az MTA Ökológiai Kutatóközpont főigazgatói posztját átveszi **Szathmáry Eörs akadémikus**. Főigazgató-helyettes **Botta-Dukát Zoltán MTA doktora**, nem akadémikus közgyűlési doktor képviselő.

Engloner Attila PhD, az MTA ÖK Duna-kutató Intézet igazgatójának igazgatói mandátuma 2019. március 31-ig meghosszabbításra került.

2018 júliusától az MTA Szegedi Biológiai Kutatóközpont Genetikai Intézetének igazgatói posztját **Erdélyi Miklós MTA doktora**, a Biokémiai Intézet igazgatói posztját **Horváth Péter PhD**, a Növénybiológiai Intézete igazgatói posztját **Vass Imre MTA doktora** tölti be. A Biofizikai Intézet igazgatói posztját 2019 januárjától továbbra is a korábbi igazgató, **Zimányi László**, az MTA doktora tölti be.

Megújult a Bolyai János Kutatási Ösztöndíj Kuratóriumának 8. számú tudományterületi Kollégiuma. A kollégium elnöke továbbra is **Vigh László akadémikus**.

Miklósi Ádám akadémikus vette át 2018 szeptemberétől az Acta Biologica Hungarica főszerkesztői tisztét. A korábbi főszerkesztő, **Elekes Károly** munkája elismeréseként tiszteletbeli főszerkesztői kinevezést kapott. A főszerkesztő a folyóirat jól ismert hagyományai mellett új, a jövőbe tekintő perspektívák folyóiratát kívánja létrehozni. Figyelemmel az új szakmai tartalomra, 2019-től a folyóirat neve **Biologia Futura**.

Egyéb eredmények

A 2017. évi Alapszabály és ügyrendje, valamint a 2018. évi Doktori Szabályzat módosítása okán az osztály aktualizálta általános ügyrendjét és a doktori ügyrendjének eljárási részét.

Az MTA doktori címet 12-en szereztek meg az osztály bizottságainak a részvételével, az osztályhoz tartozó köztisztviselői tagok létszáma 28- fővel nőtt.

A Bioinformatikai Osztályközi Állandó Bizottság működtetését a Matematikai Tudományok Osztályától átvette a Biológiai Osztály, *(elnöke Pongor Sándor, az osztály külső tagja)* – a bizottság egyben kezdeményezte átalakulását osztályközi tudományos bizottsággá, amely várhatóan a következő akadémiai ciklustól kezdheti meg működését. Az átalakulási folyamat tervét szakmailag támogatja a Magyar Bioinformatikai Társaság is.

Az All European Academies (ALLEA) megjelentette „*A kutatási integritás európai magatartási kódexét*”. Megjelent a kutatási integritás európai magatartási kódexének magyar fordítása is. A kódexet kidolgozó munkacsoport magyar résztvevője Fésüs László akadémikus, a Biológiai Tudományok Osztálya elnöke.

Az osztály érintettségével tovább folytatódik a Nemzeti Agykutatási Program. A program költségvetése kisebb, mint az első szakaszban volt, de most is sok megoldásra váró feladat van.

Orosz László akadémikus irányítása mellett elkészült a gímszarvas genomterképe. Az eredményeket több területen, például az állattenyésztésben, a bűnüldözésben, illetve az orvostudományban is felhasználhatják.

A Magyar Természettudományi Múzeum helyzetének rendezése, és a Múzeum Növénytára költöztetésének felfüggesztése kérdésében a Podani János akadémikus által kezdeményezett – az osztály, és a Földtudományi Osztály több tagja által támogatott határozatot a 189. Közgyűlés nagy többséggel (több mint 80%) támogatta. A határozat fő célja a Magyar Természettudományi Múzeum Növénytárában található gyűjteményi állomány helyzetének megnyugtató rendezése. A közgyűjtemények helyzetének rendezését támogatja a témában érintett Föld Tudományok Osztálya is.

<https://mta.hu/kozgyules2018/akademiai-allasfoglalas-a-magyar-termeszettudomanyi-muzeumrol-108714>

A Diverzitásbiológiai Tudományos Bizottság előző évben elindított kezdeményezésére az MTA felhívta a döntéshozók figyelmét arra, hogy a szúnyogállomány monitorozásának és célzott gyérítésének járványügyi fontossága kérdéskörében, a védekezésben sürgetővé vált a koncepcióváltás. (Az élettudományi osztályok és az MTA Ökológiai Kutatóközpont által támogatott közös állásfoglalást az osztály Diverzitásbiológiai Tudományos Bizottsága készítette elő a társosztályok és az MTA ÖK szakértőinek közreműködésével.)

https://mta.hu/tudomany_hirei/a-szunyogallomany-monitorozasanak-es-celzott-gyeritesenek-jarvanyugyi-fontossaga-a-magyar-tudomanyos-akademia-felhivasa-es-megoldasi-javaslat-a-donteshozok-szamara-2018-109136

A nemzeti természettudományos gyűjtemények, intézmények megerősítésére a Diverzitásbiológiai Tudományos Bizottság kezdeményezte - kérve az MTA és az Innovációs és Technológiai Minisztérium együttes támogatását- , hogy írjanak ki közös pályázatot hiányszakterületi kutatók doktori (4+2 év) és posztdoktori (+ 2 év) képzésére, akik munkájukat a Természettudományi Múzeum kutató egységeiben végzik, és képzésük támogatásának megerősítésére külső témavezetőként legyenek bevonhatók az MTA kutatóintézetek és az adott szakterületek egyetemi tanszékeinek vezető kutatói, oktatói.

9. A tudományos osztály 2018. évi kiadványai:

Az osztály támogatásával kiadott folyóiratok:

Acta Biologica Hungarica, Acta Botanica Hungarica, Acta Zoologica Academiae Scientiarum Hungaricae , Community Ecology, Kitaibelia (Journal of Pannonian Botany), Opuscula Zoologica , Studia Botanica Hungarica, Tájökológiai Lapok, Antropológiai Közlemények
Állattani Közlemények, Botanikai Közlemények, Természetbúvár

2019. február

Fésüs László
A Biológiai Tudományok Osztályának elnöke